

1 Timoteüs 2, Herziene Statenvertaling

¹Ik roep er dan vóór alles toe op dat smekingen, gebeden, voorbeden en dankzeggingen gedaan worden voor alle mensen, ²voor koningen en allen die hooggeplaatst zijn, opdat wij een rustig en stil leven zullen leiden, in alle godsvrucht en waardigheid. ³Want dat is goed en welgevallig in de ogen van God, onze Zaligmaker, ⁴Die wil dat alle mensen zalig worden en tot kennis van de waarheid komen.

⁵Want er is één God. Er is ook één Middelaar tussen God en mensen, de mens Christus Jezus. ⁶Hij heeft Zich gegeven als een losprijs voor allen. Dit is het getuigenis op de door God bestemde tijd.

⁷Daartoe ben ik aangesteld als prediker en apostel (ik zeg de waarheid in Christus, ik lieg niet), als een leraar van de heidenen in geloof en waarheid.

⁸Ik wil dan dat de mannen op alle plaatsen bidden met

opheffing van heilige handen, zonder toorn en meningsverschil.

⁹Evenzo wil ik dat de vrouwen zich tooien met eerbare kleding, ingetogen en bezonnen, niet met het vlechten van het haar of met goud of parels of kostbare kleren, ¹⁰maar met goede werken, wat bij vrouwen past die belijden godvrezend te zijn.

¹¹Een vrouw moet zich laten onderwijzen in stilheid, in alle onderdanigheid. ¹²Want ik sta niet toe dat een vrouw onderwijs geeft, en ook niet dat zij de man overheerst, maar ik wil dat zij zich stil houdt.

¹³Want Adam is eerst gemaakt, daarna Eva. ¹⁴En niet Adam is misleid, maar de vrouw is, toen zij misleid werd, tot overtreding gekomen. ¹⁵Maar zij zal in de weg van het baren van kinderen zalig worden, als zij blijft in geloof, liefde en heiliging, gepaard met bezonnenheid.

De stellingname rond 'M/V en ambt' wordt harder. Al voordat de generale synode hierover een besluit nam, verdedigde mijn collega Pieter Boonstra dat het Sola Scriptura in geding is (Nader Bekeken, apr. 2017, p. 113v). Dit koppelde hij aan zijn opvatting over 1 Timoteüs 2:11-15.

Verdedigers van een andere uitleg lezen volgens Boonstra alleen wat ze zelf graag willen, zij ontkrachten de Bijbel en laten zich meevoeren door een postmoderne tijdgeest. Dat is nogal een stellingname tegenover medegelovigen die in oprechtheid hier toch iets anders lezen. Volgens mij is dit een brug te ver. Een claim op de enige ware exegetische drijft gelovige mensen uit elkaar. Om dat te voorkomen vroeg ik aan de redactie ruimte om te reageren en ik ben dankbaar die gelegenheid te ontvangen. Ik kan in deze ene bijdrage niet ingaan op alle punten in de discussie, maar ik richt me op 1 Timoteüs 2, dat hierin van centrale betekenis is. Ik wil laten zien dat:

1. de opvatting van Boonstra aanvechtbaar is, en
2. het Sola Scriptura hierbij niet in geding is.

Om dit te laten zien wil ik zo dicht mogelijk naar de grondtekst toe van

1 Timoteüs 2, die optimaal zichtbaar wordt in de Herziene Statenvertaling (HSV, zie kader). De Nieuwe Bijbelvertaling (NBV) is soms te vrij. Lastig is ook dat in de NBV een woord dat een paar keer voorkomt, steeds anders kan worden weergegeven, zodat de samenhang onzichtbaar wordt.

Bidden voor alle mensen

De doorgaande lijn in dit bijbelgedeelte is ons gebed voor alle mensen. Niet zomaar een gebed, maar smekingen, gebeden, voorbeden en dankzeggingen (vs. 1). En dan echt voor alle mensen. Want God wil dat alle mensen zalig worden en tot kennis van de waarheid komen (vs. 3). Al op dit punt gaan de verklaringen uiteen. In de aloude *Korte Verklaring* wordt verdedigd dat hier niet alle mensen bedoeld kunnen zijn, omdat God ook mensen voor eeuwig zal straffen. Voorgesteld wordt alle *soorten* mensen te lezen, maar niet

alle. Dat lijkt logisch, maar het strijdt met wat er staat. Bovendien moeten wij bidden voor alle mensen, wij kunnen en mogen daarin niet selecteren. Wij leren God belijden als de Vader van alle leven en we moeten ieder mens zien als uit Hem voortgekomen (Ef. 3:15; Rom. 11:36). Er is in God een diep verlangen dat alle mensen worden behouden, ook al zal Hij velen van hen met zijn rechtvaardig oordeel treffen. Dat is geen kwestie van of-of, maar en-en, zoals bij een vader liefde en toorn kunnen samengaan. God heeft de wereld lief, voor ons moet dat allesbepalend zijn. We zijn gegeven als priesters onder de mensen. In ons bidden zal blijken hoe we delen in Gods diepe verlangens.

Rustig en stil (1)

Evenzo zullen we smekingen, gebeden, voorbeden en dankzeggingen doen voor koningen en allen die hooggeplaatst zijn (vs. 2). Ze worden apart genoemd, want ze zouden gemakkelijk overgeslagen kunnen worden. De hooggeplaatsten in die tijd waren immers verlengstukken van de keizers in Rome, die de overwonnen volken niet bepaald zachtzinnig behandelden om ze onder

de duim te houden en opstandjes bij voorbaat de kop in te drukken. Logisch dat op die manier haat en verzet werden aangewakkerd. Maar als Gods priesters zullen wij bidden voor alle mensen. Keizers, koningen en stadhouders zijn ook mensen die hun leven van God ontvangen en zonder Jezus geen toekomst hebben. Dat gebed gaat vóór alles, staat er, 'opdat wij een rustig en stil leven zullen leiden, in alle godsvrucht en waardigheid'.

Hier is een tweede punt waar de verklaringen uiteengaan. Wat bedoelt Paulus hier? Bedoelt hij dat we bidden om een stil en rustig leven als een geschenk van de koningen? Dat die hooggeplaatsten zo regeren dat ze ons beschermen en met rust laten? Nu kan dat een prima gebed zijn, maar het is niet wat hier staat. Dat kan Paulus niet bedoelen. Een 'rustig en stil leven in alle godsvrucht en waardigheid' is geen cadeau van mensen, dat kan alleen de Geest van God je geven, diep van binnen. Paulus maant hier de christenen om stil te worden voor God en vóór alles priester te blijven, ook al worden ze door vreemden overheerst. Dit in navolging van Jezus, die stil was voor wie Hem hoonden en bad voor wie Hem aan het kruis sloegen (1 Petr. 2:21-25). Zo krijgen de gebeden en de smekingen echt voorrang, gepaard met het getuigenis, als het allerbelangrijkste in ons nieuwe leven. Dat is goed en aangenaam voor God, die wil dat alle mensen zalig worden en tot kennis van de waarheid komen.

Je leven wijden aan Gods verlangen

Biddende mannen moeten heilige handen hebben, zo gaat Paulus verder in vers 8. Onheilig is niet meteen misdadig, maar wel gericht op jezelf, meer dan op Gods verlangen. Dan komt je gebed ook niet veel verder dan je eigen verlangen. Ook moeten ze bidden 'zonder toorn'. Dat is lastig als je wordt overheerst en dagelijks onrecht ervaart. Wil je zegenen wie je vervolgen, dan moet je je toorn aan God geven. Dan ontvang je ruimte vanbinnen en kun je zelfs je vijand goedgezind zijn (Rom. 12:9-21). En we moeten bidden 'zonder

meningsverschil'. Onderlinge discussies kunnen evenzo onze aandacht te veel naar binnen trekken, zodat onze aandacht verslapt voor het behoud van onze naasten. Het zijn mannen die hierin worden aangesproken, al geldt dit net zo goed voor vrouwen en voor heel ons kerkelijk leven. Vóór alles priester zijn onder alle mensen en zo je leven wijden aan Gods verlangen, lijdt dat al geen schade onder al onze discussies?

Rustig en stil (2)

Evenzo moeten de vrouwen zich tooien met eerbare kleding, ingetogen en bezonnen (vs. 9). Let op 'evenzo', dit ligt in elkaars verlengde. Godvrezende vrouwen moeten zich niet uitdagend kleden. Sowieso laten ze dan meer van hun lichaam zien dan van hun innerlijk, maar het allerbelangrijkste, Christus in hen, wordt dan vrijwel onzichtbaar. En de vrouw moet zich laten onderwijzen in stilheid, in alle onderdanigheid. Dat is moeilijk voor haar. 'In stilheid': hier staat hetzelfde woord als in vers 2, en in vers 12 gebruikt Paulus het weer: 'ik wil dat zij zich stil houdt'. Drie keer hetzelfde woord, op die manier trekt Paulus de lijn door van de landelijke naar de huiselijke situatie. Ook daar is diezelfde levenshouding nodig van een 'rustig en stil leven in alle godsvrucht en waardigheid', om als vrouw vooral priesteres te zijn en niet opstandig te worden bij alle opgelegde beperkingen. In de vrouwenwereld werd verzet aangewakkerd tegen de man. Paulus schrijft over vrouwen die de vrouwenkap niet meer wilden dragen en hun haar kort lieten knippen, in die tijd revolutionaire daden. Hoe dat ook mag zijn geweest, feit is dat Paulus hier driemaal hetzelfde woord gebruikt: wat in de samenleving belangrijk was om te kunnen bidden voor alle mensen, zelfs voor overheersers, precies diezelfde gezindheid had de vrouw nodig om te blijven bidden voor haar man, waarbij ze het niet gemakkelijk had. Daarbij stond Paulus niet toe dat een vrouw onderwijs zou geven aan de man, en dat zij hem zou overheersen. Dat zijn twee bepalingen, in samenhang, maar toch apart genoemd. 'Geen onderwijs geven', het staat er absoluut. De NBV

verzwakt dat door in vers 8 in te vullen dat deze voorschriften 'bij iedere samenkomst' gelden. Maar dat is niet wat Paulus schrijft. De HSV vertaalt: 'op alle plaatsen', dat is wat er staat. Zo krijgen we zicht op 'alle onderdanigheid' van de vrouw in die dagen. Ze mocht de man niet onderwijzen, nergens, ook niet in de huiselijke situatie. Zoals het nu nog gaat onder sommige culturele minderheden in ons land. En de vrouw mocht de man niet 'overheersen'. Hier staat een woord dat verder in de Bijbel niet voorkomt. Het wordt nergens gebruikt als aanduiding in de kerk of als regel voor een christelijk huwelijk. Het is ook niet iets wat een man wel mag over de vrouw. Dit 'overheersen' moet gewoon niet gebeuren, maar je kunt je voorstellen dat in de vrouwenwereld van toen het verlangen diep kon zijn om de man terug te doen wat hij haar aandeed. Hoe dat ook mag zijn geweest, feit is dat Paulus de vrouw dringend waarschuwde dit 'overheersen' niet te willen, om niet in dezelfde fout te vallen als Eva. Eva werd naast Adam gezet, niet voor hem of boven hem. Daar ging ze in de fout, met alle vreselijke gevolgen van dien, niet het minst in de man-vrouwrelatie. Eva kreeg als troost en als belofte het leven, als moeder van alle levenden met het uitzicht op haar grote Zoon. Eva's dochters mogen verdergaan in haar spoor. Het baren van kinderen is een groot goed, maar geen voorwaarde. Belangrijk is wel de grote Zoon te blijven zien en vóór alles te bidden voor alle mensen in een stil en godvruchtig leven (1 Petr. 3:1-6).

Verschil van inzicht

Vanuit deze exegese, waarin ik dicht bij de tekst van Gods Woord blijf, heb ik meerdere bezwaren tegen de benadering van collega Boonstra om hierin een zwijgtekst te zien op grond waarvan een vrouw geen ouderling of predikant zou mogen zijn:

1. Het valt op dat Boonstra zijn opvatting van 1 Timoteüs 2 niet begint met een uitleg van de tekst. Hij valt eenvoudig met de deur in huis met zijn stelling 'Paulus verbiedt zowel in 1 Korintiërs 14 als in 1 Timoteüs 2 het met gezag spreken van de

- vrouw in de samenkomst' (Thema-nummer *Nader Bekeken*, jrg. 24 nr. 2, p. 39). Zo neemt hij tot uitgangspunt wat hij eerst zou moeten aantonen. Vervolgens verdedigt hij dat, ook door zich op andere schriftplaatsen te beroepen, maar hij onderbouwt niet hoe zijn stelling wordt gedragen door de tekst van 1 Timoteüs 2. Het woord 'samenkomst' staat daar niet, net zo min als het normale woord voor 'gezag'.
- Boonstra neemt de verzen 11-15 op zichzelf (los van 1-10) en plaatst die in een kader dat vreemd is aan de tekst, namelijk de discussie over het ambt. Woorden krijgen daardoor een andere betekenis, terwijl de oorspronkelijke samenhang verloren gaat. In het bijzonder wreekt zich dat ten aanzien van het woord 'stil', dat drie keer in dit schriftgedeelte voorkomt. Alleen door de samenhang in de verzen 1-15 te verbreken is het mogelijk dit ene woord verschillende betekenissen te geven.
 - De verzen 11-15 worden algemeen getypeerd (ook door Boonstra) als 'zwijgtekst' terwijl het woord 'zwijgen' er niet in voorkomt. 'Stil en godvruchtig' is iets anders, Paulus duidt daarmee op een grondhou-

- ding van christelijke mannen en vrouwen, zoals ik heb laten zien. Die grondhouding is blijvend. 'Zwijgen' kan daarvan het gevolg zijn als de situatie daarom vraagt. Het is storend voor de discussie om 'stil leven' te typeren als een 'zwijgend leven'. Als we zo ook vers 2 zouden lezen, zouden christenen tot aan de jongste dag geen overheidsfuncties mogen bekleden, omdat ze in de publieke ruimte stil moeten zijn en dus moeten zwijgen.
- Als de vrouw op grond van dit schriftwoord zou moeten zwijgen en zij de man niet zou mogen onderwijzen, tot aan de jongste dag, dan geldt dat 'op alle plaatsen', zoals er staat, en niet alleen in het ambt. Ik protesteer tegen tweeslachtige verhalen waarin het 'geen onderwijs geven door de vrouw' *niet* en het 'op alle plaatsen' *wel* tijdgebonden wordt verklaard, met als gevolg allerlei al te gemakkelijke uitspraken dat de vrouw alles mag en overal voor inzetbaar is, zelfs in de kerkdienst, zolang het maar niet in het ambt is.
 - Het argument van Paulus dat Adam eerst geschapen is en daarna Eva, is gericht tegen het 'overheersen'

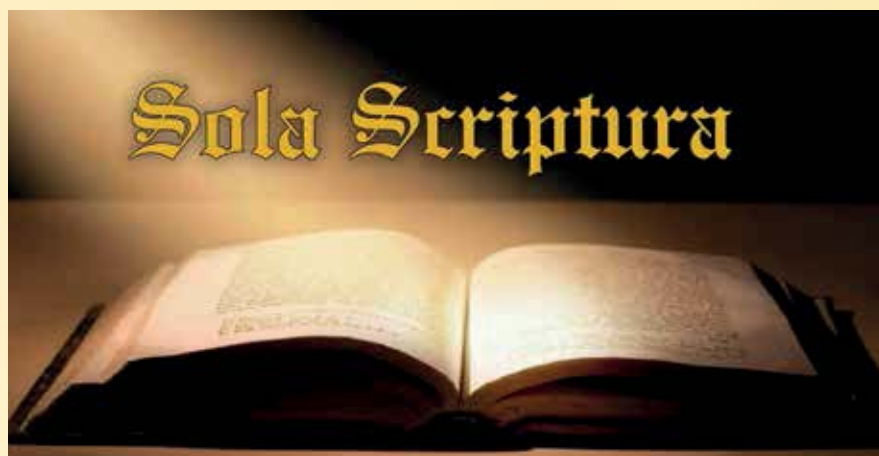
- waarvoor hij waarschuwt. Maar spreken en onderwijzen zijn niet in alle tijden een poging tot overheersen. Daarom kan op grond van deze schriftplaats niet worden gezegd dat het spreken en onderwijzen altijd voor de vrouw verboden is. Het gaat om de manier waarop ze dat doet. In het ambt gaat het juist om spreken en onderwijzen 'zonder heerschappij te voeren' (1 Petr. 5:3). Heerschappij hoort in de wereld, niet in de kerk (Luc. 22:24-27). Als de Schrift heerschappij in de kerk verbiedt, aan man en vrouw, verbiedt zij daarmee niet het ambt, aan man of vrouw.
- Het Sola Scriptura is geworteld in de belijdenis dat de heilige Schrift volmaakt is. Menselijke geschriften zijn dat niet, geen enkele uitleg of opvatting is onfeilbaar en mag op één lijn met de Schrift worden gezet. Evenmin is de gewoonte of traditie onfeilbaar (NGB art. 7). Daarom moeten we elkaar niet veroordelen bij verschil van inzicht, maar ons des te meer inspannen onze eenheid in Christus te bewaren (Ef. 4:1-6).

Stil Leven: een reactie

Het is de bedoeling om in deze reactie de argumenten die door Bas Luiten naar voren worden gebracht tegen mijn artikel 'Ook nu: Sola Scriptura', bij langs te gaan en te bespreken.

Verwijt

Maar eerst wil ik ingaan op zijn verwijt dat er bij mij sprake zou zijn van 'een claim op de enige ware exegetese'.

Volgens hem zou ik beweren dat 'verdedigers van een andere uitleg (dan de mijne) de Bijbel ontkrachten'. Dit klopt niet. De achtergrond van mijn bewering, dat het Sola Scriptura in ge-

ding is, is namelijk het feit dat dit Sola Scriptura eisen stelt aan het exegetiseren van de bijbeltekst. Ik neem toch aan dat Luiten niet van mening is dat elke exegetese van 1 Timoteüs 2 recht van

spreken heeft? Daarom zal ik daarover eerst, heel kort, iets meer zeggen om vervolgens de exegese van Luiten in dit licht te beoordelen.

Sola Scriptura

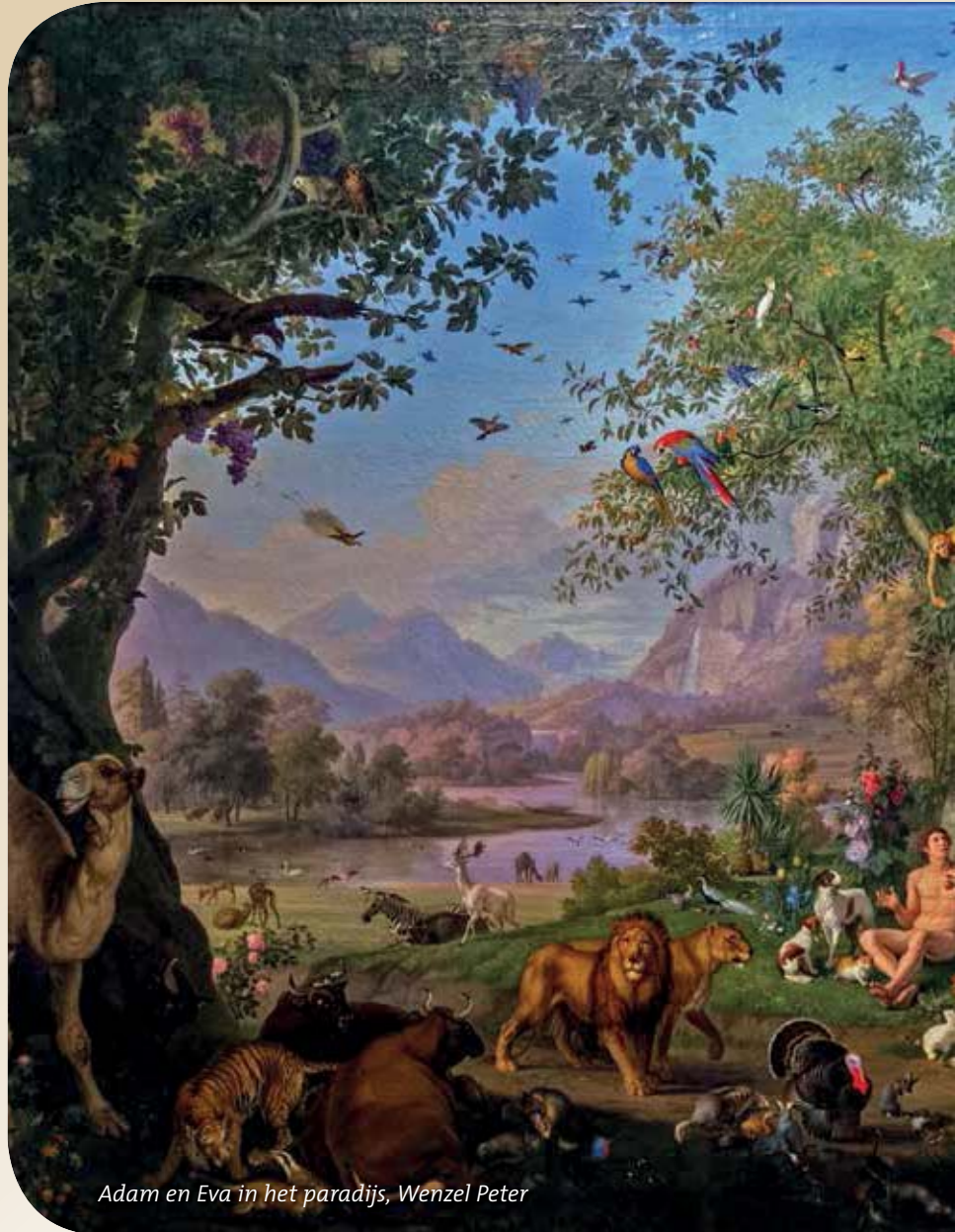
Met het Sola Scriptura hebben onze voorvaders willen benadrukken dat de Bijbel het laatste woord heeft. Wat wordt daarmee bedoeld? In de tijd van de Reformatie was het zo dat de kerk de mensen zei wat er in de Bijbel stond en wat het precies betekende. Zo eigende de kerkleiding (paus, concilies, bisschop) zich de positie toe, tussen de Bijbel en de gemeente in, die aangaf hoe de Bijbel gelezen moest worden. Daartegenover benadrukten de reformatoren het absolute gezag en de duidelijkheid van de Schrift. Deze duidelijkheid betekende niet dat de Bijbel volgens de reformatoren geen uitleg meer nodig had. Maar wel dat de Bijbel zichzelf uitlegt. Wat wil dat zeggen? Dat bij de uitleg van de Bijbel uiteindelijk de Bijbel zelf de doorslag geeft en niet iets anders náást de Bijbel (zoals de traditie, buitenbijbelse bronnen etc.). Vervolgens werd dit vertaald naar regels voor de exegese. De belangrijkste zijn: in de eerste plaats dat je kijkt naar de tekst (de betekenis van een woord, zin etc.: lees wat er echt staat), in de tweede plaats dat je let op de context waarin de tekst staat (de betekenis van een tekst wordt duidelijk als je kijkt naar het gedeelte waar de tekst een onderdeel van is en naar het geheel van het boek waarin de tekst staat) en in derde plaats dat je een bijbeltekst leest in de context van de hele Bijbel (de betekenis van een tekst wordt duidelijk als je 'Schrift met Schrift' vergelijkt).

De verdwenen context

Wanneer we nu met dit in ons achterhoofd de exegese van Luiten bekijken, dan is het eerste wat in het oog springt, dat hij 1 Timoteüs 2 los leest van 1 Timoteüs 3. Probleem is echter dat hij daarvoor geen enkel argument aandraagt waarom wij dat zouden moeten doen. Geeft de tekst daarvoor aanleiding? Maar welke dan? In ieder geval heb ik in mijn artikel aangegeven dat het voorschrift van Paulus ten

aanzien van de vrouw ingebed is in een groter geheel. Dat geheel begint in 1 Timoteüs 2:1 en eindigt in 3:16. Waarom is dat een belangrijk gegeven? Omdat Paulus in hoofdstuk 3 tegen Timoteüs het volgende zegt: 'Voor het geval dat ik langer wegblijf, weet u nu hoe men zich moet gedragen in het

Dat wijst dan op de plaats waar christenen samenkomen voor de eredienst. Dus inderdaad zoals de NBV vertaald heeft: 'bij iedere samenkomst'.² In een wereldstad als Efeze, waar Timoteüs werkte, zullen er meerdere plaatsen geweest zijn waar gelovigen samenkwamen (huisgemeenten). Maar dat geldt

Adam en Eva in het paradijs, Wenzel Peter

huis van God, dat is de gemeente van de levende God' (1 Tim. 3:15). Oftewel, datgene wat hij daarvoor heeft gezegd, heeft betrekking op 'hoe men zich moet gedragen in de gemeente'.

Op alle plaatsen

Als je oog hebt voor deze context waarin Paulus zijn voorschriften in 1 Timoteüs 2 geeft, dan is het niet moeilijk om te begrijpen wat hij bedoelt met: 'op alle plaatsen' (1 Tim. 2:8).

ook ruimer. Als gevolg van zijn werk als apostel waren er overal ter wereld gemeenten ontstaan. In dat licht is het niet vreemd dat Paulus in het meer-voud spreekt: op alle plaatsen. Luiten leest deze woorden echter los van dit verband. Bij hem is de context van de tekst verdwenen. Met als gevolg dat je op een ander spoor wordt gezet. Zo kan hij bijvoorbeeld stellen dat de woorden 'op alle plaatsen' in combinatie met 2:12 wel moeten betekenen

dat 'de vrouw de man niet mocht onderwijzen, nergens, ook niet in de huiselijke situatie'. Om erop te laten volgen: 'Zoals het nu nog gaat onder sommige culturele minderheden in ons land.' Luiten heeft dit nodig om Paulus' voorschriften als achterhaald te verklaren. Immers, in onze westerse

maatschappij delen wij deze opvatting van Paulus niet meer en daarmee geldt het voorschrift over de vrouw ook niet meer.

Maar nogmaals, dit staat er niet. Deze uitleg wordt in de hand gewerkt omdat Luiten ook nergens in rekening brengt wat Paulus elders in zijn brieven naar voren brengt. Zou hij dat gedaan hebben, dan was duidelijk geworden dat de opvatting die Luiten Paulus in de

schoenen schuift, helemaal niet kan. Nergens blijkt dat Paulus dezelfde opvatting heeft over de positie van de vrouw als sommige minderheden in ons land.

Getrouwde vrouwen?

Om nog even hierop door te gaan. Het feit dat Luiten 1 Timoteüs 2 los van zijn verband leest, betekent dat volgens hem Paulus hier (ook) spreekt over 'de huiselijke situatie'. De idee die hierin meekomt, is dat Paulus in dit hoofdstuk alleen doelt op getrouwde mannen en vrouwen. Deze gedachte kom je vaker tegen: dat geponeerd wordt dat we deze voorschriften van Paulus vooral moeten bezien in het licht van het huwelijk. Oftewel, Paulus heeft het in 1 Timoteüs 2 alleen over getrouwde vrouwen en mannen.

Toch zijn er tegen deze gedachte, vanuit de tekst, de volgende bezwaren in te brengen. Zoals iedere bijbellezer kan zien, drukt Paulus zich in zijn voorschriften heel algemeen uit. Hij heeft het over 'de mannen' en 'de vrouwen' (1 Tim. 2:8 en 9). Daarna spreekt hij over 'een vrouw' (vss. 11 en 12) en over 'de man' (vs. 12). Nergens krijg je de indruk dat hij slechts getrouwde mannen en vrouwen aanspreekt. Sterker nog, wanneer dat expliciet zijn bedoeling was geweest, dan had hij toch, om alle misverstand te voorkomen, het voorschrift in vers 11 als volgt hebben omschreven: 'een *getrouwde* vrouw moet zich laten onderwijzen.' En vers 12: 'ik verbied dat een vrouw onderwijs geeft en ook dat zij gezag voert over *haar* man.' Maar dat zegt Paulus hier niet. In de situatie van toen zal het getrouwd zijn van de vrouw wel de meest gebruikelijke situatie zijn geweest. Maar het gaat te ver om deze tekst op te vatten als alleen betrekking hebbend op de getrouwde vrouw.³

Verder is het zo dat het hier gaat om een voorschrift van gemeenschappelijk gebed, uiterlijk voorkomen van de vrouw, en het ontvangen en geven van onderricht. Het is duidelijk dat het hier niet alleen gaat om gehuwde mannen en vrouwen. Immers, als dat het geval is, zou het betekenen dat Paulus alleen getrouwde mannen oproept om te

bidden zonder wrok of onenigheid en alleen getrouwde vrouwen oproept om zich waardig te kleden. Dat is onwaarschijnlijk.

De betekenis van een woord

Een laatste argument dat Luiten heeft om 1 Timoteüs 2:12 niet te zien als een voorschrift dat voor alle tijden geldt, is dat Paulus hier enkel zou waarschuwen tegen het 'overheersen' van de vrouw over de man. Zijn redenering is als volgt: 'in die tijd werd spreken en onderwijzen gezien als een vorm van overheersen, in onze tijd is dat niet meer het geval. Dus kun je daarom op grond van dit voorschrift niet zeggen dat het spreken en onderwijzen vandaag voor de vrouw verboden is.'

Ook dit argument kom je vaker tegen. Het woord dat in de HSV vertaald is met 'overheersen' en in de NBV met 'gezag hebben', moeten we negatief opvatten, zo wordt gezegd. Het heeft de betekenis van 'de baas spelen over'. Wanneer de vrouw op die manier onderwijst en gezag heeft over de man, dan wordt dat door Paulus verboden. Daarmee verbiedt hij niet dat de vrouw op een goede manier onderwijs geeft en gezag voert thuis of in de kerk.

Maar is dat zo? Ook nu is het van belang om de directe context te bekijken. In het volgende hoofdstuk geeft Paulus aanwijzingen ten aanzien van de opziensers. Een opziener moet 'een goede leraar zijn' (1 Tim. 3:2) en 'op een waardige wijze gezag over zijn kinderen uitoefenen' en 'leiding geven' (1 Tim. 3:4-5). Zowel 'onderwijzen' als 'gezag hebben' of 'leiding geven' behoren tot de twee taken van de opziensers. Bij het ambt van opziener is er dus sprake van een vorm van 'heersen'. Maar dat is positief bedoeld. Ze hebben een speciale verantwoordelijkheid, namelijk het 'hoeden van de kudde' (1 Petr. 5:2). Voor deze verantwoordelijkheid zullen ze rekenschap moeten afleggen aan de Opperherder (1 Petr. 5:4). Met andere woorden, de opziensers treden namens Christus met gezag op in de gemeente. Zij hebben de opdracht om als herders te waken over hun zielen (Heb. 13:17 en Hand. 20:28). In dit licht heeft 'gezag

hebben' een positieve betekenis, het gaat om een herderlijk gezag. Gezag hebben wijst dus op wat in artikel 30 NGB 'geestelijk regeren' wordt genoemd. De opziener heeft een speciaal gezag om namens Christus in de gemeente op te treden. Hieronder valt het leidinggeven en het publieke onderwijs (1 Tim. 5:17). In dat kader staan ook Paulus' aanwijzingen voor de positie van de vrouw in de gemeente. Want het zijn precies deze twee zaken die Paulus in 1 Timoteüs 2 de vrouw verbiedt. Het gaat in deze tekst dus niet over een negatief 'heersen', maar over het hoeden van de kudde; juist met het oog op dwaalleer en zonde.⁴

Conclusie

Uit het bovenstaande moeten we concluderen dat de exegese van Luiten niet voldoet aan de voorwaarden die het Sola Scriptura aan onze exegese stelt. Ik kan me niet voorstellen dat Luiten zelf voorstander is van een volledige 'vrijheid van exegese'. In ieder geval zou het goed zijn wanneer Luiten zichzelf confronteert met de volgende vragen: Is hij van mening dat het Sola Scriptura grenzen stelt aan de exegese? En zo ja, waar liggen volgens hem dan de grenzen? Mag je een tekst uit de Bijbel lezen zonder rekening te houden met het verband waarin die tekst staat? Mag

je bepaalde dingen in de tekst inlezen die bij nauwkeurige lezing niet door de woorden uit de tekst ondersteund worden? Mag je voorbijgaan aan andere schriftgegevens die een licht werpen op datgene wat er in de tekst gezegd wordt? Naar mijn idee hebben deze vragen niets te maken met een 'claim op de enige ware exegese', maar met het feit dat bij onze manier van exegetiseren wel degelijk het Sola Scriptura in geding is.

Noten:

- 1 Luiten suggereert dat hij wel degelijk oog heeft voor de context van de tekst. Immers hij leest de verzen 11-15 niet op zichzelf, maar in verband met de verzen 1-10. Zijn argument daarvoor is dat in 1-15 drie keer hetzelfde woord 'stil' wordt gebruikt en dat het woord 'stil' in de verzen 11 en 12 onmogelijk 'zwijgen' kan betekenen, omdat dit dan voor vers 2 zou betekenen dat christenen in de publieke ruimte ook stil moeten zijn. Zonder nu te beweren dat 'stil' hier per se de betekenis van zwijgen moet hebben is het ook niet zonder meer van de hand te wijzen. Er zijn namelijk twee bezwaren tegen Luitens argument in te brengen. Allereerst is het niet helemaal waar dat Paulus in de verzen 2 en 11-12 precies hetzelfde woord gebruikt. De woorden zijn wel aan elkaar verwant, maar het woord dat in 11-12 wordt gebruikt, kan naast de betekenis 'rust' of 'rustig' ook echt 'stil' betekenen (vgl. voor deze beide betekenissen voor hetzelfde woord: Hand. 22:2 en 2 Tess. 3:12. Voor hen die het Grieks niet machtig zijn, maar mij wel willen narekenen, wijs ik op de website www.bijbelaantekeningen.nl; onder de vertaling van het betreffende vers worden de Griekse woorden weergegeven met een koppeling naar hun vindplaatsen in de Bijbel en hun betekenis). De directe context zal dan uitsluitend moeten geven hoe Paulus dit woord bedoelt. Opvallend is dat hij vers 11 eindigt met de woorden: 'in stilheid, in alle onderdanigheid' die vervolgens gelinkt zijn aan wat hij in vers 12 aan de vrouw verbiedt: 'stil' staat tegenover 'onderwijzen' en 'onderdanig' staat tegenover 'gezag voeren'. Oftewel, met 'stil' wordt in dit verband bedoeld: 'niet het woord nemen om publiek te onderwijzen'. Dus het is nog niet zo gek dat onze voorouders deze tekst als een 'zwijgtekst' hebben aangemerkt. In de tweede plaats is het feit dat de verzen 11-15 in verband staan met de verzen 1-10 nog geen argument om het gedeelte dáárom los van 1 Tim. 3 te lezen. Integendeel, zou ik zeggen. Vanuit 1 Tim. 3 wordt duidelijk hoe deze verzen met elkaar verbonden zijn, namelijk als 'liturgische voorschriften' (Ridderbos,

- ook gevolgd door Van Houwelingen; beiden geven in hun commentaar aan dat in dit gedeelte sprake is van een kerkorde).
- 2 Zie P.H.R. van Houwelingen, *Timoteüs en Titus*, p. 70v.
- 3 Zie Miriam Klinker-De Klerck, *Als vrouwen het Woord* doen, p. 89. Vaak wordt ook gewezen op 1 Tim. 2:15, waar Paulus spreekt over het krijgen van kinderen. Wijst dat toch niet op getrouwde vrouwen? Opvallend is dat Paulus begint met een enkelvoud: zij zal gered worden in de weg van het baren van kinderen. Dat slaat op Eva. En dat wijst op de moederbelofte in Gen. 3:15. De Messias die geboren zal worden uit Eva en de kop van de slang zal vermorzelen. Vervolgens gaat Paulus verder in het meervoud. Zelfs in de HSV vind je dat meervoud niet terug. Letterlijk zegt Paulus namelijk: 'Wanneer zij (meervoud) volharden in het geloof, de liefde en een heilige, ingetogen levenswijze.' Wat betekent dit? Nou, dat Paulus hier niet verwijst naar het huwelijk. Hij heeft het hier over Eva en haar kinderen. Eva zal gered worden in de weg van het krijgen van kinderen. Dat is de hoge plaats die haar gegeven is in het heilsplan van God. Samen met haar zullen ook haar kinderen gered worden, wanneer zij en haar kinderen samen volharden in het geloof. Ook dit verwijst niet naar de positie van de vrouw binnen het huwelijk.
- 4 Als extra argument wordt er door Luiten op gewezen dat Paulus niet het normale woord voor 'gezag' gebruikt. Maar dit hoeft niet per se de negatieve betekenis te ondersteunen. Bij deskundigen is namelijk te lezen dat het woord door verschillende kerkvaders ook van God wordt gebruikt (Ridderbos, *De pastorale brieven*, Kampen, 1967, p. 82; vgl. ook Grudem, *Evangelical Feminism & Biblical Truth*, Wheaton, 2012, p. 682v). En bij Chrysostomos is te vinden dat hij met het woord aangeeft dat Petrus werd aangesteld over de 120 leerlingen (vgl. Grudem, *a.w.*, p. 687).

